

จากปัญหาป่าไม้ถึงเยาวชนท้องถิ่น

ที่ขอฝากแคว

ก.ร.ม. ลัญจกร อีสาน

.....ระพี สาคริก

เราได้ทุกคน เรื่องของ "ปัญหาป่าไม้ถูกทำลาย"มานานมากแล้ว แต่ก็ยังไม่มีระบบและกระแสที่เห็นได้ว่า ได้มีการเอาจริงเอาจังกันอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในภาคใต้ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 จึงได้มีการใช้โอกาสนั้น เคลื่อนไหวผลักดัน สืบหอคมาถึงปึกแผ่น ยกเลิกสัมปทาน และเลยไปถึงการทุกคนถึง เรื่องการรักษาป่าให้คงอยู่ และขยายพื้นที่ได้อย่างไร

หากมองใกล้สัก น่าจะพบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายก็คือ "คน" ไม่ว่าเราจะลงโทษคนซึ่งมีพื้นเพชีวิตอยู่ที่ไหนก็ตาม แต่ถูกผูกคอกสำคัญของป่าไม้ น่าจะมองที่ "ชีวิตและจิตสำนึกของคนในท้องถิ่น" ซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน และดำเนินวิถีชีวิตอย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีกระแสวัฒนธรรมที่แท้จริงอยู่บนรากฐานซึ่งถือทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งในค่านามธรรมและรูปธรรม เป็นพื้นฐานที่แท้จริง

การที่ป่าไม้ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของพื้นฐานชีวิตในแต่ละท้องถิ่น ถูกทำลาย จึงน่าจะเข้าใจได้ว่า ความผูกพันกับทรัพยากรท้องถิ่นด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบ ที่ก่อให้เกิดการหวงแหน ทำให้มีการร่วมมือกันคุ้มครองปกป้อง รวมทั้งการรู้ การกำหนดวิถีการใช้ประโยชน์อย่างถึง เหตุถึงผล ของคนในแต่ละท้องถิ่น ได้ถูกทำลายสูญสิ้นไปแล้ว

ดังนั้น หากมีการคิดแก้ปัญหาป่าไม้กันอย่างจริงจังและจากใจจริง และหากมีความสามารถมองได้ถึงพื้นฐานของสิ่งซึ่งเป็นเหตุเป็นผลที่แท้จริง การคิดปลูกป่า พัฒนาป่า หรือรักษาป่า ไม่ว่าจะ เป็นป่าเศรษฐกิจหรือป่าธรรมชาติ ตามที่ได้มีการคิดกัน ยังถือได้ว่าเป็นปัญหาของเรา หากไม่สามารถฟื้นฟูความผูกพันและจิตสำนึกรับผิดชอบต่อที่แท้จริงของคนในท้องถิ่น ให้เป็นผลสำเร็จได้ก่อนแล้ว เหตุการณ์ก็จะ เบี่ยงไปคือ "การ เล่นละครคนให้คนดูกันไปเป็นช่วงหนึ่ง ๆ เท่านั้นเอง"

อย่างไรก็ตาม การใช้โอกาสที่มีปัญหาเกิดจากป่าไม้ถูกทำลาย เป็นเวทีก่อให้เกิดกระแสการแก้ปัญหา นับได้ว่า เป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยินดี เพราะในขั้นแรก ก็มีผลปลูกจิตสำนึกรับผิดชอบต่อคน ในส่วนที่ยังมีเหลืออยู่ ให้มีโอกาสพัฒนาตนเองร่วมกันขึ้นมาบนพื้นฐานที่แท้จริง

บุคคลผู้ได้รับมอบหมายให้ถืออำนาจของประชาชน หากมีความจริงใจ ย่อมตระหนักได้ถึงความสำคัญของเหตุการณ์ดังกล่าว และควรใช้เป็นโอกาสให้การสนับสนุนอย่างค่อเนื่อง โดยไม่ปล่อยให้กระแสมัน เริงตัวเองไปอย่างน่าเสียดาย

เท่าที่ทราบ ในโอกาสที่การประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่กำลังมาถึงที่อีสาน กลุ่มงานอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีรากฐานอยู่ในท้องถิ่น และเป็นกลุ่มคนหนุ่มสาว ที่แสดงออกแล้วด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อมาช้านานพอสมควร ต่างก็รู้สึกตื่นเต้น และมีการเตรียมการ เพื่อเสนอข้อคิดเห็นในปัญหาป่าไม้กันอย่างคึกคัก และโดยหลักการแล้วกิจกรรมในแนวทางอาสาสมัครก็เป็นสิ่งที่อยู่บนฐานซึ่งอิสระ ไม่ว่าจะ เป็นความอิสระในการคิด การแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ จากภาวะที่เป็นจริง การแสดงออกที่สะท้อนออกมาจากแนวทางนี้ จึงมีเหตุผลน่าจะได้รับ การเชื่อถือด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมองอย่างให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นอันดับแรก

ทุกครั้ง เมื่อมองสู่สภาพที่เป็นจริง จะพบว่า นอกจากสังคมไทยจะตกอยู่ท่ามกลางภาวะช่องว่างที่กว้างมาก ทำให้กลุ่มคนผู้นับอยู่ในค่าน้อยโอกาส ไม่อาจจะเอื้อมถึงจุดเริ่มต้นที่มุ่งสู่เป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตตนเองได้แล้ว ยังต้องตกเป็นฝ่ายถูกเหยียบย่ำในทุก ๆ เรื่อง อย่างปราศจากเมตตาธรรมโดยอีกฝ่ายหนึ่ง

กลุ่มคนหนุ่มสาวหรือเยาวชน ที่ยังคงหลงเหลืออยู่บ้างด้วยจิตสำนึกผูกพันกับวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่น ทำให้มีการรวมตัวกันบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง และมีการร่วมกันคิดฟื้นฟูคุณภาพชีวิตที่แท้จริง ที่ชุมชนท้องถิ่นได้สูญเสียไปแล้วอย่างมากมาย ให้ความสำคัญคืนมา และ "เยาวชน" ก็เป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างยิ่งสำหรับอนาคต บุคคลใดมีความจริงใจ ย่อมไม่ละเลยต่อการให้ความสำคัญ หากความเข้าใจให้ลึกซึ้ง และให้โอกาสแก่ความคิดของเขาเหล่านี้ เพื่อนำมาใช้ร่วมในการพัฒนา

ปัญหาป่าไม้ เท่าที่ได้ปรากฏความรุนแรงสะท้อนกลับมา น่าจะทำให้มีผู้ให้ความสนใจและรู้ได้ว่า คือปัญหาสำคัญที่กระทบคุณภาพชีวิตของทุก ๆ คนอย่างไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ในช่วงที่ผ่านมานี้เอง ใ้มีการมองสู่โครงสร้างการจัดการป่าไม้ เพื่อหวังให้ป่าไม้คงอยู่ และชีวิตคนก็ได้รับประโยชน์อย่างมีสมดุลระหว่างกันและกัน จึงได้มีการจำแนกออกเป็น ป่าไม้ธรรมชาติส่วนหนึ่ง กับป่าไม้เศรษฐกิจอีกส่วนหนึ่ง

และภายในระบบป่าไม้ เศรษฐกิจ ก็ยังมีแนวคิดที่จำแนกแจกแจงออกไปเป็น ป่าไม้เศรษฐกิจในส่วนของภาคธุรกิจ เอกชนส่วนหนึ่ง กับป่าไม้ชุมชนซึ่งหมายถึง ป่าไม้ในส่วนของชาวบ้านซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาท้องถิ่น แต่กลับยังคงตกอยู่ในภาวะค้อยโอกาส ทำให้ประสบกับความยากจน หากมองสู่พื้นที่ที่มีการเปรียบเทียบน้ำหนักของการมีอำนาจและมีโอกาส ฝ่ายไหน เป็นฝ่ายที่มีเหนือกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ย่อมเห็นภาพได้ชัดเจน หากแต่ละคนไม่เห็นแก่ตัวจนเกินเหตุ เกินผล

การพิจารณาและตัดสินใจแบ่งปันขอบเขต หรือขีดเส้นโดยรัฐผู้ถืออำนาจ อาจเป็นสิ่งกระทำได้ง่าย เช่น กำหนดให้ฝ่ายนั้นฝ่ายนี้ได้กี่ เออร์ เซนต์ แต่นั่นมิใช่เป็นการแก้ปัญหาที่แท้จริง เพราะ เส้นแบ่งที่มีบุคคลภายนอกท้องถิ่น เข้ามา เป็นฝ่ายกำหนด กับสภาพที่เป็นจริง โดยมีฝ่ายหนึ่งมีน้ำหนักอำนาจและโอกาสเหนือกว่า ย่อมเป็นทั้งฝ่ายที่จะใช้โอกาสและอำนาจรูดฉ้อหรือทำให้เขตแบ่งเปลี่ยนแปลงไปเพื่อฝ่ายคนจะได้ผลประโยชน์มากขึ้นได้เสมอ

แต่รัฐควรมองและรับสภาพความจริงในปัจจุบันว่า ฝ่ายที่ค้อยกว่า และมีชีวิตเดือดร้อน กำลังตกอยู่ในภาวะอย่างไร และยอมรับได้ภาวะนั้น ไม่คิดหรือกระทำกรใด ๆ ให้เดือดร้อนมากไปกว่านี้ หากมีการพิจารณาให้เขาทั้งหลายสามารถเกิดความหวังที่จะคิดลุกขึ้นต่อสู้ปัญหาที่แท้จริงด้วยเหตุด้วยผลอย่างอิสระ เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และสามารถเพิ่มน้ำหนักบนฐานตนเองให้เส้นแบ่งที่เป็นจริง มีการเปลี่ยนแปลง จึงควรได้ชื่อว่ามีความจริงใจต่อการพัฒนา

หลังจากที่มีข่าวออกมาไม่นานนักว่า ค.ร.ม. สัจจกร จะมาประชุมที่อีสาน ก็มีข่าวติดตามมาจากบุคคลผู้บริหารระดับสูงว่า มีการเตรียมงบประมาณเพื่อการสร้างถนน สร้างน้ำสร้างไฟฟ้า ตามมาเป็นสิบ เป็นร้อยล้าน และการประกาศล่วงหน้า ฐเหมือนความพยายามในการหาเสียงโดยคิดว่า ประชาชนในท้องถิ่นควรจะได้ใจ

แต่ทุกวันนี้ ความคิดในแนวนั้น ฐจะเปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควร เนื่องจากบทเรียนในช่วงชีวิตที่ผ่านมาแล้ว ได้ทำให้ประชาชนเริ่มตระหนักได้เกินชดยั้งขึ้น เป็นลำดับว่า วจิจยทางวัตถุถึงกล่าว ที่กำหนดและยื่นให้มาโดย

